

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. februarija 1879.

Obseg: Občni zbor družbe kmetijske kranjske 29. januarija. — Ruska ali sibirská rž. — Koliko redivnih stvari imajo različne rastline v sebi? — Zdravniške skušnje. — Besedica o tožbah zoper posle. — Velike ali male občine? — Nemško uradovanje v kranjskih deželnih uradih. — Kaj smo? in česa hočemo? — O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“. (Dalje.) — Črtice iz Bosne. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Dopisi. —

Gospodárske stvari.

Občni zbor družbe kmetijske kranjske

29. januarija 1879.

Novembra meseca lanskega leta zarad važnih povzedovanj na letos preloženi občni zbor je bil 29. dne januarija. Sešlo se je 46 družbenikov, med katerimi predstojniki rateške, vipavske, vrhniške, postojnske in kranjskogorske podružnice: gospodje vitez dr. Gutmansthal, Rihard Dolenc, Fr. Kotnik, dekan Hofstetter in Kar. Seitner; c. k. dež. vlado je zastopal vladni svétnik pl. Fladung. — Vodstvo deželne slapenske sadje- in vinorejske šole je v tem zboru razstavilo mnogovrstnih šolskih pridelkov: sadnih drevés, ukoreninčenih in neukoreninčenih trt, različnih vin; razstavilo je tudi panj, ki šolskemu čebelarstvu in čebelarjem na Krasu najbolje rabi, poleg tega vsega pa tudi je razstavilo oni viaski precednik (Filtrirapparat), ki ga nareja Vincenci Poniž, klepár v Ajdovščini pri Vipavi, in je po skušnjah slapenske šole izvrstno dober, iz boljšega materijala in skor za polovico cenejši od dunajskih in družih, ker stane le 30 gold. Koncem tega poročila povemo razsodbo o posamnih pokušanih vinih, ki se je soglasno glasila na čast slapenski šoli, in poročamo najprej, kako je tekla obravnava zborovih predmetov.

Zbora predsednik baron Karol Wurzbach je pričel sejo z ogovorom, v katerem pozdravlja došle gospode in naznanja zboru, da je družba kmetijska dunajska, linška, šlezka, goriška in rovinjska izvolila njega za zastopnika, — družba hrvatska, štajarska, gališka in salcburška dr. Bleiweisa, — družba tržaška viteza dr. Gutmansthal, — družba celovška pa gosp. Seitnera za zastopnika. — Nadalje miluje zgubo 4 za družbo kmetijsko jako delavnih mož: gosp. Jož. Debevca in gosp. Fried. Homana, ki sta lani umrla, in gosp. Fr. Schollmayra, ki se je preselil v Rumunijo, in gosp. Salcerja, ki je bil poklican v višo službo na Dunaj. Potem omenja 70letnice dr. Jan. Bleiweisa, družbenega tajnika, rekši, da take časti, ki jo je doživel on pri tej priliki, se ni še nikdar in nikomur skazalo v deželi naši, kajti poslavljenemu po nebrojnih deputacijah je došlo nad 400 častitk po telegramih in družih pismih, izvolilo ga je 168 občin kranjskih, štajarskih, goriških in družih za častnega občana, nad 30 znanstvenih in družih društev pa izvolilo za častnega uda itd.; konečno izrazuje gospod predsednik

željo, naj dá Bog, da dr. Bleiweis še mnogo let dela na prid ljudske omike in družbe kmetijske. Zbor potrđi predsednikov govor z navdušenimi živio-klici. — Predsednik baron Wurzbach obrača zdaj zbora pozornost na 25letnico cesarjeve poroke, ki se bode obhajala 24. aprila t. l. kranjska dežela in njeni prebivalci so bili vsak čas v ljubezni udani presvitli habsburški dinastiji in bodo to izpričali tudi ob tej veseli dogodbi, zato predlaga, naj zbor veleva centralnemu odboru, da družba kmetijska kranjska poklanja a d r e s o Nj. veličanstvoma z izrazom verne udanosti in zvestobe. Zbor z živahnimi živio- in slavaklici odobrí predsednikov predlog.

Po končanem govoru prosi dr. Bleiweis besede in se zahvaluje gospodu predsedniku za premili spomin njegove 70letnice, ki mu daje priliko spolniti svojo dolžnost, da prisrčno zahvalo izrazi družbi kmetijski, katero reprezentuje slavni današnji zbor; krasni album — je rekel — ki mi ga je izročil centralni odbor s slikami prečastitega gospoda predsednika in vseh gospodov odbornikov, poleg njih pa tudi gospodov predstojnikov družbenih podružnic, ostane mi ves čas svojega življenja dragoceni spomin na družbo, iz katere izvira od leta 1843. vse moje delovanje na gospodarskem in narodnem polji; za toliko nezasluženo priznanje naj blagovoli slavni zbor sprejeti zagotovilo resne volje, delati na korist našemu narodu kolikor bodem mogel ves čas svojega življenja. — Živio-klici so bili odgovor skupščine tajnikovemu govoru.

2. točka obravnave je bilo poročilo „o delovanji glavnega odbora, počenši od zadnjega zborovanja.“ K tej točki oglasi se le dr. Bleiweis in predlaga, naj občni zbor ponoví prošnjo lanskega zbora do c. kr. deželne vlade, da bi dežela dobila 3 ces. okrajne živinozdravnike (enega za Gorenjsko, drugega za Notranjsko in tretjega za Dolenjsko). Predsednik podpira ta predlog z ozirom na silno potrebo, da kmetovalec o potrebi dobí prave pomoči. Vladni zastopnik radovoljno prevzame nalog, da deželna vlada na višem mestu pospeší rešitev navedene prošnje. — Dalja obravnava „odborovega poročila“ se prepustí prihodnjemu občnemu zboru.

O 3. programovi točki — računu za leto 1877. in proračunu za 1879. l. — poročá odbora blagajnik g. Brus. Račun leta 1877., katerega so pretresli gospodje Fr. Souvan, Jan. Murnik in Kar. Žagar ter ga popolno v redu našli, je kazal dohodke s 6619 gold. 36 $\frac{1}{2}$ kr., stroške pa s 6251 gold. 7 $\frac{1}{2}$ kr., ter je po

takem v blagajnici ostalo gotovine 368 gold. 29 kr. Inventar kaže 34.312 gold. 72 kr. družbenega premoženja. Po proračunu za letošnje leto utegnejo dohodki znašati 4096 gold. 56 kr., stroški pa 3962 gold. 40 kr., po takem koncem leta čez stroške ostati 134 gold. 7 kr. — Zbor odobri račun in proračun.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

Ruska ali sibirski rž.

Skušnje z rusko ali sibirsko ržjo (russischer oder sibirischer Roggen) na Koroškem se tako dobro obnašajo, da jo ondašnja družba hvali in priporoča.

Podobna je ta rž v slami, klasji in zrnu naši zimski rži, pa jo včasih presega v večem pridelku. Tako na priliko, je lansko leto dala v Rotenthurnu deveterni pridelek, na oralu za tretji del več, kakor naša zimski rž.

Pomena vredno je, da je ruska rž sorta, ki se more za zimsko ali jaro rž sejati. Gospod Lasnik v Pussarnici jo je ozimino sejal in veliko pridelal.

Če pa hočemo rusko rž imeti za jaro rž, jo moramo zgodaj spomladi, pa redko (za tretji del manj kakor navadne jare rži) sejati na njivo, katera je bila že pred zimo za to setev obdelana.

Prav lepo seme se dobí pri koroški kmetijski družbi 50 kil za 6 gold.

Naj bi po taki pohvali tudi naša kmetijska družba si naročila nekoliko semena ruske rži.

Koliko redivnih stvari imajo različne rastline v sebi?

Po preiskavah Einhofovih je v 100 funtih dobrega sená 50 funtov, v krompirji 26, v pesi 10, v repi 9, v korenji 19½, v ohrovtu 8, v navadni in pa nemški in turški detelji in grašici 55½, v pšenični slami 10, v rženi slami 8, v ječmenovi slami 32, v ovseni slami 27, v bobovi slami 45, v grahovi in lečji slami 35, v pšeničnih otrobih 48, v rženih otrobih 46 funtov redivne moči.

Zdravniške skušnje.

* Na rane, če se je kdo s smodnikom ustrelil, naj se nemudoma položi frišnega kislega zelja. Bolečine potem kmalu nehajo in rana se zaceli.

Besedica o tožbah zoper posle.

Pogostoma se slišijo pritožbe, da so današnji posli slabi in slabiji, kakor so prejšnje čase bili.

To je resnica, al od kod izvira to?

Na to vprašanje daje nekdo v časniku koroške kmetijske družbe odgovor, ki se na to glasi, da so gospodarji in gospodinje največ krivi slabih poslov. On namreč pravi: vsak človek je tak, za kakoršnega je izrejen (odgojen). Kdo pa more z večim vspehom delati na dobro odgojo (izrejo) posebno mladih poslov, kakor gospodar in gospodinja, ki jih v službi imata. Gospodar s svojo rodovino naj bo lep zgled poslom, zgled varčnega gospodarstva, ljubezni do reda, stroge poštenosti, natančnega spolnovanja svojih dolžnosti, prijaznosti in ljubezni do svojega bližnjega in sploh čednega krščanskega življenja.

V tem smislu potrebuje sedanja poselska postava temeljite preuredbe, ki ne bi obsegala samo dolžnosti za posle, ampak bi tudi govorila o vodilih za gospo-

darje, zato bi se smela predrugačena sedanja „postava za posle“ imenovati tudi „postava za gospodarje“.

Gotovo je v teh besedah zrno resnice, saj uže stari pregovor pravi: „zgleđi vlečejo“.

Velike ali male občine?

Izpodnožja Triglavovega 2. febr.

Številka 16. „Slov. Nar.“ nam je prinesla organizacijo novo sestavljenih velikih občin, katero je deželni odbor dne 27. decembra u. l. za tri politiška okrajna glavarstva izdelal. Zares čuditi se je tej naredbi, kako malo ali prav nič se je deželni odbor oziral na razmere in težave hribovskih prebivalcev nasproti onim, ki stanujejo v dolini ali na ravnini, na pridobitne razmere, na razne potrebe zemljiškega obdelovanja itd. Čujte, kaj je storil deželni odbor. Našo kranjsko Švico, naš Bohinj, ki je obstal do sedaj iz dveh glavnih občin, združil je v eno samo občino s 4470 prebivalci. *) V okrajnih glavarstvih Postojna, Kranj in Radoljica je deželni odbor spoznal in naredil za največo glavno občino naš gorati Bohinj s 4470 dušami, za njim je največa občina Šenčur v kranjskem okraju s 5157 prebivalci, vse druge občine vseh teh treh glavarstev so spod 4000 ljudi, in sicer okoli 3000, 2000, 1000, 900, da celó spod 800 dušami je vstvaril eno občino. Dne 7. aprila leta 1875. je bilo anketno posvetovanje pri deželnem zboru kranjskem o velikih ali manjših občinah na Kranjskem, in takrat je obveljal sklep, naj se občinam na prosto voljo dá, da si po svojih razmerah napravijo velike ali pa male občine. Sam c. k. okrajni glavar kranjski gosp. Derbič je po obilih svojih skušnjah zagovarjal manjše občine, in gosp. dr. Bleiweis je pravo zadel, rekši, da prvi pridevek toliko povdarjane autonomije občin je ta, da se same brez birokratičnega vpliva po svojih potrebah zložijo v velike ali male občine. K omenjenemu posvetovanju deželnega zbora je bil povabljen tudi pisavec teh vrstic, ter je kolikor toliko razkladal hribovske težave in razmere med kmetiškim in fužinskim ljudstvom v Bohinji. Gosp. Dežman je temu govoru posebno še s tem pritrtil, da je razložil razmere kmetiškega ljudstva na Lipenci in rokodelsko kovaškega v Kamnigoricí, rekši med drugim, kako napačno bi bilo, Lipenčane v Kamnogoriško občino siliti. In res so ostali Kamnogoričani za se še občina z 876 dušami. Zakaj pa gosp. Dežman ni videl razmer med spodnjo in zgornjo Bohinjsko dolino, katere so mu bile, ko je še kot Dežman I. pred več leti po Bohinji botaniziral, dobro znane, in je hotel iz dveh najbolj goratih občin sedaj le eno stvariti, in to največo v treh okrajih. Obe Bohinjski občini po goratih svojih okolnostih dozdaž uže zadosti veliki, ste bili zmirom vsaka za-se zadovoljni, in nikomur se niso sline cedile po združenji, kar bi nam prizadjalo zdaj še mnogo več stroškov. Dozdaž so županovali spoštovani domači kmetje, za naprej pa kaže za toliko veliko občino posebnega uradnika najeti za dobro plačo. Odkod pa denarja za to vzeti? Morebiti nam obrtnijska, tukaj tudi nekako drugače imenovana družba, katera Bohinjce, kjer le more, tako pristrčno poljubkuje, da jih zastran pašnih prestopkov vsako leto po več sto v Radoljico k sodnji spravi in brez katere bi kmalu ne vedeli prave poti iz Bohinja v Radoljico, bi rada dala zastonj kakošnega svojega nemčurskega pisarja, da bi ž njim po volji gosp. Dežmana II.

*) Nameravana odborova osnova ni še zadnja beseda; govorili bodo še drugi faktorji, predno se osnovajo nove občine. Treba je le dokazati, da ne gre birokratično vkup siliti, kar naravno ne gré skupaj. Vred.

Občni zbor družbe kmetijske kranjske

29. januarija 1879.

(Dalje.)

Pri 3. točki (poročila in predlogi podružnic ali posamesnih udov) predsednik podružnice vipavske in vodja deželne sadje- in vinorejske šole na Slapu gosp. Dolenc na drobno objavlja sadno drevje, trte in vina slapenske šole, ki so v današnjem zboru razstavljena, h koncu dostavlja vabilo, naj po zborovanju gospodje tudi pokusijo vina, da vidijo, kaj se dá z umno trtorejo in umnim kletarstvom tudi pri nas doseči. Poleg tega govornik obrača tudi pozornost na šolski panj in Ponižev precednik, katerih smo uže v zadnjem listu omenili. — Gospod predsednik se v imenu družbe zahvaljuje gosp. Dolencu za razstavo šolskih pridelkov, ki kažejo hvale vredne prizadeve in korist tega deželnega učilišča. —

V imenu centralnega odbora poroča potem dr. Jan. Bleiweis zboru, da je sl. deželni odbor družbi razodel željo, naj v današnji zbor prinese razpravo: 1) v katere kraje na Dolenjskem naj bi vodja slapenske sadje- in vinorejske šole — če bode sl. ministerstvo kmetijstva državno subvencijo za potovanje dovolilo — letos se podal s popotnim podučevanjem, in 2) katere predmete naj bi si posebno izbral za to predavanje? Deželni odbor misli, da utegne od več izvedenih strani o vsem tem kaj izvedeti, učitelju ljubo biti. Dr. Bleiweis je o 1. vprašanju zboru poročal, da centralni odbor misli, da bi zadostilo, če bi se izbrali letos 3 kraji, morebiti Novomesto, Št. Rupert in Semič za potovanjske štacije, — predmete predavanja pa naj bi si učenik izbral po svojem presodku tako iz vrste sadjerejskih kakor vinorejskih nauk in kletarstva, vsakako naj bi se v sadjereji ne prezrl poduk, češplje, katerih se na Kranjskem obilo pridelava, tako sušiti, da bodo v kupčiji mogle konkurenco delati dobrim suhim češpljam družih dežel. — O 1. vprašanju tega predloga se prične živahna razprava: g. župnik Jerič misli, naj eno potovalno predavanje namesti na Raki bode na Bučki, ker tu se bode lahko zbralo vinorejcev od več strani; drugo predavanje naj pa bode v Krškem ali kje unkraj Krke. Gosp. župnik dr. Sterbenec priporoča ne le Semič, ampak tudi Vinico, kamor bi došli tudi vinorejci sosedne Hrvatske. Gosp. župnik Krčon priporoča Metliko, kjer bivajo dandanes najbolji vinorejci kranjski.

Gosp. Dolenc misli, da bi najbolje bilo, ako bi se za stacije potovalnega podučevanja taki kraji izbrali, kjer ste zemlja in lega vinoreji ugodna, pa vendar slabo vino se prideluje; tudi bi ne bilo, ako bi se preveč krajev odločilo na korist potovalnemu predavanju, ker vsako tako podučevanje, da ima kaj koristi, potrebuje več časa in učenik se mora malo dalje pomuditi povsod; tudi preveč predmetov izbrati za predavanje na enem kraju, bilo bi na kvar dobremu namenu. — Dr. Poklukar stavi po vseh teh debatah predlog: centralni odbor naj deželnemu odboru poroča o vseh krajih, ki so jih ravnokar nasvetovali gospodje, ki dolenjsko stran na drobno poznajo, in še morebiti tudi o družih, po kaki podružnici nasvetovanih; se ve, da vse potovanje z izbiro krajev je odvisno od državne subvencije, za katero je sl. ministerstvo kmetijstva uže naprošeno. — Ta predlog je bil soglasno sprejet z dostavkom predsednikovim, da pred konečno rešitvijo te zadeve, naj sl. deželni odbor v dogovor stopi s potovalnim učenikom g. Dolencem.

Dr. Bleiweis objavlja potem zboru dva sklepa vipavske podružnice, o katerih želi, naj bi v raz-

pravo prišla danes, prvi predlog zadeva davkovske eksekutorje, drugi pa čebelni davek.

Prvi predlog se glasi: „Nova naredba davkovskih eksekutorjev je kmetijstvu na kvar, naj bi se tedaj družba kmetijska obrnila do c. k. ministerstva z nujno prošnjo, da se ta nova naprava zopet odpravi.“ — Dr. Bleiweis v imenu centralnega odbora priporoča zboru, naj sprejme popolno opravičeni predlog vipavske podružnice ter v podporo tega nasveta iz peticije, ki jo je okrajni Št. Lenartski zastop na Štajarskem nedavno po poslancu Hermanu izročil zbornici poslancev, bere davkarijske eksekutorje zadevajoče vrstice, katere povdarjajo, da so davkarijski eksekutorji „poostren eksekutiven meč“, ki davkoplačevalcem sekucije še dražje dela, kajti eksekutor ne posluje kot državni služabnik, ampak kot uradnik, in kot tacemu se mu morajo pota plačevati. — Poleg tega dodaja dr. Bleiweis, da tudi podružnica Metliška povdarja živo potrebo, da bi se pri iztirjevanju davkov milostljivo ravnalo. — Tudi ta predlog se je po mnogih govornikih živahno razpravljal. Deželni poslanec gosp. Robič ga podpira in nasvetuje, naj bi se sl. vladi reklo, da bi se uvedel zopet stari način pri iztirjevanju davka, namreč ta, da dotični finančni uradi pošiljajo županom izkaze o zaostalih davkih, in ti naj opominjajo ljudi na plačilo. — Gosp. Dekleva toži, da so davkarski iztirjevalci velika nadloga za kmetstvo ljudstvo, in da je občna želja, naj se odpravijo. Tudi je iztirjevanje zaostalih davkov pred mesecem septembrom kmetiskim davkoplačevalcem jako neprilichno; ker niso še pridelkov prodali, nimajo denarja. Zato nasvetuje, naj bi se vlada naprosila, da ne iztirjava davkov prej kot meseca septembra. — Gosp. Dolenc opisuje, kako so davkarski iztirjevalci pravi zavezniki oderuhov, katerim morajo ubogi kmetje, po davkarskih iztirjevalcih neprenehoma preganjani, strašne obresti plačevati. Tako se je dogodilo v Vipavi, da je nek kmet oderuhu za to, da mu je posodil 2 gold., da plača davkarskega iztirjevalca, moral dati vinski sod v vrednosti 8 gold. — Predsednik baron Wurzbach tudi gorko priporoča vladi, naj odpravi davkarske iztirjevalce. On pravi, da naši kmetje radi plačujejo davek, če le morejo, kar najbolj dokazuje to, da ni še prišel državni zaklad nič na škodo. Davkarski iztirjevalec pa napravi nesrečnega kmeta, ki bi rad plačal, še bolj nesrečnega. Predsednik potem razlaga, kako drago je eksekutivno postopanje. Vsaka eksekucija, če je le nekolikokrat dražba predstavljena, velja do 30 gold., in tako se zgodi, da kmet že dve leti plačuje, in če vpraša: koliko je še na davku dolžan, reče se mu, da je sodniške stroške pač plačal, — davka pa da je dolžan toliko kot prej! Predsednik opozori tudi vlado, naj bi skušala, da bi se eksekucije ceneje vršile.

Pri glasovanju se sprejme predlog za peticijo, da se odpravijo davkarski iztirjevalci, enoglasno.

K predlogu gosp. Dekleve, naj bi se davki iztirjevali še le meseca septembra, stavi gosp. Seitner predlog, naj bi se, ker so odnošaji po deželi različni, vladi prepustilo določiti, kdaj bi se davek iztirjeval. — Dr. Poklukar nasvetuje, naj bi se vlada naprosila, naj po tem, kakor se prodajo pridelki v raznih delih dežele, določi tudi obrok za eksekucijo. — Gosp. Dekleva svoj predlog potem umakne, in sprejme se predlog dr. Poklukarjev. (Da. prih.)

Važna obrtnijska novica.

* Nova poraba petroleja. Amerikanec Salisbury je v petroleji našel novo veliko moč. Napravil je nam-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. februarija 1879.

Obseg: Symphytum asperrimum, nova živinska krma. — Občni zbor družbe kmetijske kranjske 29. januarija. (Dalje.) — Sajenike bék (Korbweiden). — Kdor gozdnega semena potrebuje. — Strašansko neumno! — Moji tički. — Zapisnik 44. odborove seje Matice slovenske v Ljubljani 5. svečana. — Kaj smo? in česa hočemo? — O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko orientarno vprašanje“. (Dalje.) — Črtice iz Bosne. (Dalje.) — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Symphytum asperrimum,

nova živinska krma. *)

Tako se imenuje nova rastlina za živinsko krmo, katero sem pred dvema letoma iz Angleškega prejel in potem na vrtu sadil.

Moje skušnje so te:

Že marca meseca počne rasti in izraste kmalu tako velika, da se more žeti ali kositi. Če zemlja ni zmrznjena, ta rastlina zmirom raste; letos se uže sedaj zeleno perje iz zemlje prikazuje. Ker se spomladi med vsemi rastlinami more najprej žeti, bila bi za vse take kraje, kjer spomladi krma za prešiče in druga zelenjava poide, izvrstna rastlina. Ker jo goveda rada jedó, bodo jo tudi prešiči.

V enem letu sem jo žel 5krat in sem dobil od vseh petih žetev 48 kil. Prva žetev 15. aprila mi je dala 23.1 kil od rastlin. Ker se na hektar zemlje lahko posadi 40.000 rastlin po pol metra narazen, bi se potem na leto 192.000 kil frišnega perja pridelalo, na oralu (johu) pa 110.000 kil.

Tudi drugi kmetovalci so poskušali symphytum saditi, eden na Avstrijskem, ki ga je tudi 5krat žel in zaračunal na hektar 180.000 kil.

Tudi v senci je ta rastlina dobro rastla, zato bi morebiti tudi mogoče bilo, v gozdih jo pod drevjem saditi. Naj se poskusi!

Ker se sedaj uže lahko presaja, jo imam tudi uže na prodaj in jo oddajam po 20 krajc. in više. Kdor jo želí kupiti, naj se kmalu oglasi.

Pri sajenji je treba zemljo prekopati, čem globokeje tem bolje; potem se korenike kot mazinec dolge in debele naredé in v zemljo 5 centimetrov globoko vtaknejo. Druzega obdelovanja ni potreba, ker ta rastlina ima tudi to dobro lastnost, da ves plevel zatara; koliko let na njivi trpi, to se še do sedaj ne vé, gotovo pa blizo 20 let, če ne več.

To vse so lastnosti take, da je ta nova rastlina vsestranskega poskusa vredna. Domá je v Rusiji; uže pred 90 leti pa so jo dobili na Angleško, v Avstriji pa je še le dve leti znana.

*) Rastlina latinski Symphytum asperrimum imenovana spada v tisto vrsto rastlin, ki jih pri nas gabez imenujemo. Na vrtu naše družbe kmetijske je veliko sadik za poskušnjo pripravljenih. Vred.

S semenom se ne dá pomnožiti, ampak le s korenikami, katere tehtajo čez 1 kilo. Al korenine se ne dadó živini za krmo, ampak samo perje. Pozimi ostane v zemlji in ni se treba bati, da bi zmrznila.

Koper 7. svečana.

Jos. Kristan.

Občni zbor družbe kmetijske kranjske

29. januarija 1879.

(Dalje.)

Drugi predlog, ki ga nasvetuje kmetijska podružnica Vipavska — poroča dr. Bleiweis na dalje — je, naj bi zbor ukrenil peticijo do c. kr. deželne vlade za odpravo davka, ki ga občine in posamesni posestniki zahtevajo od čebel, katere se v njih kraj pripeljejo na pašo. Ker dr. Bleiweisu z ozirom na to, da na Kranjskem ni take postave, ki bi se po željah vipavske podružnice odpraviti imela (v deželnem zboru kranjskem leta 1863. je bila obširna razprava o taki postavi, pa ni obveljala) in tudi na Goriškem enaka postava ni še sankcionirana, zato želí dr. Bleiweis, naj gospod prvomestnik podružnice vipavske razjasni, kam meri oni predlog podružnice vipavske. — Na to poroča gosp. Dolenc, da, če ostanejo sedanje razmere na Krasu, je čebeloreja vipavske doline v nevarnosti popolnega pogina, kajti za iz Vipave na Kras na pašo pripeljane čebele zahtevajo ondašnje občine silno davščino, po 30 in celó 40 krajc. za vsak panj, vrh tega pa še tudi posestnik zemljišča, kamor se panjovi postavijo, odškodovanja zahteva; vrh tega pa je ondi tudi še to predpisano, da tuji panjovi najmanj 1000 korakov morajo oddaljeni od domačih biti. Vse to je na veliko škodo Notranjcem, in še posebno, če se jim godí taka, kakor se je godila našemu prvemu čebelarju na Notranjskem, gosp. Deklevi, da so ga prišedšega s svojimi čebelami na pašo na Krasu preganjali od kraja do kraja. — Predsednik baron Wurzbach povdarja, da pobiranje nekake davščine za vžitek čebelne paše spada vsakako v privatno pravo zemljiških posestnikov, vrh tega pa bi se nobena druga postava, ki bi prosto gibanje čebelorejcem prepovedala, opravičiti ne dala. Ko so v istem smislu govorili dr. Bleiweis, dr. Poklukar in dr. Ahačič, nasproti pa gospodje Dolenc, Robič in Jerič, je bil naposled z večino glasov sprejet prestop na dnevni red. —

Dr. Bleiweis naznanja nadalje zboru, da metliška podružnica želi, naj bi družba se obrnila do

vlade, da se stanovitna zaprtija méj tacih tujih dežel vpelje, ki so gujezdo goveje kuge. — Ker je centralni odbor to uže učinil, je s tem predlog metliške podružnice rešen. Ko dr. Bleiweis v imenu centralnega odbora nasvet stavi, naj se po predlogu podružnice metliške gosp. Jan. Barle-tu, nadučitelju v Podzemelji, za marljivo podučevanje šolske mladine v kmetijstvu in v kmetijstvo spadajočih prirodopisnih nauk, — gosp. Matiju Deutschmanu, posestniku v gorenji Loki, za umno sadje- in gozdorejo podeli častna diploma, in zbor pritrdi temu predlogu, je bila vrsta podružničnih poročil rešena.

Odbornik g. Lasnik v daljšem poročilu razlaga zgodovino gospodarstva na družbinem vrtu na spodnjih Poljanah, iz katere je razvidno, da skor zmirom je to gospodarstvo v rokah bilo kakega odbornika centralnega odbora, ki je po potrebi najemal delavce za sadje-rejo, murvorejo in različne skušnje kmetijske. Tako naj tudi vprihodnje ostane — nasvetuje gosp. Lasnik v imenu odborovem — da dva ali trije gospodje iz centralnega odbora imajo nadzorstvo gospodarstva na družbinem vrtu, gosp. Skale pa, ki tu stanuje, se naprosi, da v dogovoru z njimi izvršuje dotična opravila. — Zbor brez ugovora pritrdi predlogu.

Odbornik dr. Poklukar poroča v nadrobnem govoru, da centralni odbor namerava, od časa do časa kako loterijo osnovati, pri kateri bi dobitki bili kmetijske mašine, sadno drevje, semena, živina itd. in to vse, da se nekako živahno gibanje vzbudi med kmetovalci in osobito še med udi družbe kmetijske, ki bi nekako pravico imeli do brezplačnih srečk. Konečno stavi dr. Poklukar predlog: naj zbor dá nalog centralnemu odboru, da priprave prične za take loterije. — Gospod Dolenc toplo podpira ta predlog iz ugodnih skušinj, ki jih podružnica vipavska ima iz dveh enacij, se ve da manjših loterij, ki ji je zadnja leta napravila v Vipavi. — Ko predsednik Wurzbach še dodá, da letos pričeti s to loterijo ne bi ugodno bilo zato, ker uže dve drugi dobrodelni loteriji se letos vršite, je bil predlog dr. Poklukarjev sprejet.

Odbornik gospod Seunig poroča, da je družba kmetijska od sl. ministerstva kmetijstva dobila nalog, nadomestovati nekdanjo c. kr. deželno konjerejsko komisijo. Ker je stvar velike važnosti, se je odbor obrnil do vseh družih kmetijskih družeb, da pozvé, kaj one mislijo o tej seji. Ker po odborovem mnenji načrt, ki ga je naredila gališka družba najbolj varuje neodvisnost družbe nasproti žebčarskemu uradu, pa družbo varuje tudi stroškov, zato nasvetuje g. Seunig, naj zbor pooblasti centralni odbor, da v smislu gališke družbe pogodbo sklene s c. k. ministerstvom kmetijstva o sprejemu konjerejskih opravil in da odsek za živinorejo, ki uže zdaj v centralnem odboru posluje, prevzame ona opravila. — Vladni zastopnik pl. Fladung zagovarja po dopisu ministerskem ustanovitev posebnega odseka za konjerejo, — dr. Poklukar pa misli, da je prvo to, da družba z ministerstvom ukrene pogodbo, in dr. Bleiweis dodaja, da današnji občni zbor vsled §. 37. družbinih pravil ne more ustanoviti posebnega konjerejskega odseka, ker to bila bi prememba družbinih pravil. — Pri glasovanju se sprejme predlog g. Seuniga.

Dr. Poklukar zagovarja potem 7. točko današnjega programa, namreč da se postava stvari za razdelitev sopsašnikov in uravnava menjalnih zemljišč na Kranjskem. Sopsašniki na Kranjskem merijo blizo 300.000 oralov; ko bi bili med posamesne posestnike razdeljeni in obdelani, donašali bi vsako leto gotovo pol milijona gold. dohodkov. Zato stavi dr. Poklukar predlog, naj se centralnemu odboru nalaga, da

z vsemi postavnimi sredstvi dela na to, da se dožene razdelitev sopsašnikov na Kranjskem.

(Konec prihodnjič.)

Sajenike bék (Korbweiden)

ponuja grajščak pl. Rom v Kannstattu na Virtemberskem po nizki ceni: 8 sort jih našteva v svojem razglasu, med katerimi se nahaja tudi „salix pentandra“ za močvirni svet (für Moorböden). Več sort skupaj za prve poskušnje se pošiljajo po pošti (5 kil) za 5 mark. Pošiljatvi priloži grajščina tudi poduk zasajanja in obdelovanja bék. Naročnik naj napiše svojo adresu na tanko.

Prijateljem sadjereje!

Bliža se zopet spomlad in z njo oni čas, ki Vas opominja, da mesta, koja so izpraznila stara in onemogla sadna drevesa, nadomestite z drugimi mladimi čvrstimi, ki bodo Vam in Vašim potomcem v korist in veselje. In kaj je lepšega, kaj koristnejšega, kakor lep sadni vrt krog hiše in pri hiši? Ako bi kedo izmed častitih bralcev „Novic“ hotel tej svoji želji ustreči, naroči naj si iz moje drevesnice takoj omenjenih drevesic. Lahko se dobí še jabelčnih drevesc od 7—9 let, češpljevih od 3—4 let, orehovih 3 leta, divjega kostanja (kacih 350 dreves) od 8—9 let starih — razen tega še breskev, in mareličnih drevesic — in vse to prav po nizki ceni. — Hvale tu ne izrekam nobene o njih, kajti „dobro blago se samo hvali“. Sezite toraj po njih Vi prijatelji sadjereje!

Jožef Jarc, posestnik.

Medvodami 17. februarija.

Kdor gozdnega semena potrebuje,

ga ponuja pridelovalnica gospoda A. Grünwalda v Wiener-Neustadtu, kjer se dobí seme borovca, jelke, mecesna, smreke itd., 50 kil od 20—100 gold. Vse to seme je lanski pridelek, in trgovec g. A. Grünwald je porok zato, da vse njegovo seme gotovo in hitro kalí.

Strašansko neumno!

Kakor graški „Volksblatt“ pripoveduje, je hotel neki hlapec v Kajnaški dolini gornjega (nemškega) Štajarskega ušivemu volu uši pregnati s tem, da ga je po vsem životu s petrolejem namazal in potem zažgal, češ, da bode tako uši posmodil. Mahoma je stal vol ves v plamenu in hlev je bil v nevarnosti zgoreti, ako bi ne bili ljudje prihiteli na pomoč požar gasiti. Uboga žival je v 48 urah potem poginila. — Ljudje imajo petrolej veliko preveč za nedolžno stvar, ki pa je vendar silno nevarna, kakor pričajo mnogotere skušnje. O tej hlapčevi neumnosti ni vredno le besedo izgubiti, al svariti moramo zopet in zopet naše gospodarje, naj nikoli ne namažejo kake grintove živine naenkrat po celem životu s petrolejem, če nočejo živini s tem mazilom bolj škodovati, kakor koristiti.

Moji tički.

V tej samoti

Me nihče ne moti.

Le moji tički so, ki mi velikokrat čas krajšajo, sosebno če ima kdo tako privajene, kakor jaz. Ti tički so senice; tudi strnadom in šinkovcem potrebam, al tem le po tleh, za senice imam napravljeno polico pred oknom, kamor se shajajo na kosilo in južino;

panje pripravna mesta in s tem skrbi za zdravje te koristne domače živali.

V časniku „Wochenschrift für Landw., Industrie und Handel für Niederbaiern“ priporoča se sledeča naprava tacega kopališča kot posebno dobra: Na kakem bolj senčnatem kraju dvorišča naj se poišče pripravno mesto, na katerem se po številu kokoši izkoplje večji ali manjši prostor na štiri vogle tako globoko, da so strme stene izkopane jame 18 do 24 centimetrov visoke. Stene naj se obijejo s tankimi deskami, jama pa naj se nasuje z mešanico, za katero se vzamejo 3 deli sviža (vodnega peska), 2 dela preresetane lesne sprstene in 1 del zmletega živega apna. Tako nasuti prostor naj se pokrije s streho na pošev ležečo tako, da so njeni predni stebri 1 meter visoki. Prav je, če streha moli za ped čez kopališče, da ga dež ne moči.

Kokoši se kaj rade zbirajo na tem prostoru, da si s kopanjem uši preganjajo, katere so največkrat krive, da se ne redijo.

Saje — dober gnoj.

Nek skušen kmetovalec hvali v časniku „Allg. Zeitg. für Landw. und Forstw.“ saje kot posebno dober gnoj tako-le:

Na vse rastlinstvo imajo saje veliko moč, posebno pa na travo, čebuljo, krompir in vsako drugo korenstvo. 9 delov saj, 1 del pa soli naredi tako močan gnoj, da v marsikaterem oziru prekosí hlevski gnoj.

Vrtnim rastlinam tudi dobro tekne; jaz pognojim že v jeseni s sajami, soljo in pepelom gredice, kamor sejem spomladi zelenjavo. To naredi, da zelenjava veselo raste in uši in bolhe ne gredó na-njo.

Tudi sadnemu drevju teknejo saje, če se z njimi v jeseni drevesom gnoji.

Za rastline v posodah pa je treba saje rabiti stopljene v topli vodi, kajti za take ratline so saje same preostre.

Za korenstvo, kakor krompir, repo, korenje itd. ni boljšega gnoja memo saj.

Travi na tratah dajejo lepo temno-zeleno barvo; vendar je tudi tukaj paziti na to, da s sajami gnojimo le v deževnem vremenu.

Občni zbor družbe kmetijske kranjske

29. januarija 1879.

(Konec.)

Za častne ude so bili per acclamationem izvoljeni; grof Gjuró Jelačić, predsednik hrv.-slav. gospodarskega društva, — grof Franc Coronini Cronberg, predsednik goriške kmetijske družbe in vitez Kalina Urbanov, c. k. deželni predsednik kranjski.

Za dopisovalne ude, ki jih voli le občni zbor, bili so voljeni gospodje: Friderik Müller, tajnik štajarske kmetijske družbe, Ad. Baumgartner, ravnatelj kmetijske šole v Grottendorfu, Kozma Schütz, tajnik koroške kmetijske družbe, Ludevik Graf, tajnik severnotirolske kmetijske družbe, dr. Karol Koristka, predstojnik statistične pisarne českega deželno-kulturnega sveta, dr. vitez Malinkovski, tajnik sleške kmetijske družbe in Josip Grellinski, tajnik gališke kmetijske družbe.

Ko je blizo ene popoldne bilo seje konec, je vodja slapenske sadje- in vinorejske šole gosp. R. Dolenc odprl seboj pripeljane steklenice različnih vin, napravljenih iz trt navedenega šolskega posestva po onem načinu, kakor se vina dandanes pripravljajo v Klosterneuburgu, na Nemškem in v obče povsod, kjer sta

trtoreja in kletarstvo na viši stopinji. Da vina, ki jih tukaj na pokušnjo razstavljam, in ki so vsa mlada — je rekel g. Dolenc — niso popolno čista, tega kriv je zelo mraz, ki je škodoval uže novemu pridelku, predno je bil spravljen, deloma pa tudi mraz medpotoma iz Vipave le-sem. Mnogi gospodje, ki so ostali v dvorani po končanem zboru, so pokušali zdaj jim natočena, iz finih trt narejena vina in enoglasno jim pripoznali veliko hvalo, ki so pokuševalcem tem bolj dišala, ker je gosp. odbornik Lasnik iz svoje štacune za prigrizek dal prinesiti nekoliko Bohinjskega sira, ki se je pričujočim tako dobro prilegel, da napite zdravice so veljale obema domačima pridelkoma: izvrstno dobri kapljici slapenski in pa okusnemu siru bohinjskemu, ki je uže pot našel križem po svetu. — Gosp. Dolenc je razdelil tudi cenik na posestvu slapenske šole izrejevanih in na prodaj postavljenih sadnih dreves, trt itd.

Naznanilo.

Na vrtu c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani na Poljanah se dobivajo:

Jabelka žlahna od 170 cm. do 3 metre visoke od 20 do 50 krajc.

Orehi, po 4 metre visoki po 40 krajc.

Divji kostanji od 3—4 metre visoki od 30 do 50 krajc.

Krompir: zgodnji rožni amerik. 1 kilo 5 krajc., Holštajnski zgodnji 5 krajc., Holštajnski pozni 4 krajc., velikan pozni 4 krajc.

Fižol, posebno dobri beli zgodnji, zelo rodovitni liter po 12 krajc.

Tudi se tu dobijo Cugmajerjevi plugi in raznotere kmetijske mašine.

Vse bolj natanko pové

P. Skalè,

vrtnega oskrbníštva namestnik.

Jezikoslovne stvari.

Kaj smo? in česa hočemo?

(Konec.)

Zdaj pa so nam razodeti tudi razlogi te novice ali boljše starice. Gosp. prof. Levec v svojem prezaslužnem nemškem sestavku: „Die Sprache in Trubers Matthäus“, s katerim je svoje trdno jezikoznanstvo in svojo neutrudnost lepo posvedočil, piše na str. 13: „Odvali ta kamen od daver. Daver stoji neizpravno za: davrij ali davri. Tega pogreška se nekateri naših pisateljev nikakor ne morejo iznebiti, če prav bi — stvar le nekoliko razmislivši lahko doumeli, da bi na pr. beseda: živál (izg. živáv) morala tudi v plur. gen. izgovarjati se: živáv in ne žival (z l^{om}), kakor se v resnici izgovarja, ako bi bilo prav v tem padeži pisati: živál namesto pravilne oblike: živalij, iz katere ljudski govor nareja: živalьj, dalje: živalь, kar se potem zarad končnega ь (jerka), ki štiti l, izgovarja z l^{om}, in ne z v. Pomisliti je dalje, da se v starosl. nitь in kostь (nit, kost) v deklinaciji nikakor ne ločita, oboje ima v plur. gen. -ij, nitij, kostij. Odkod torej v novosl. naenkrat nit poleg kostí?“ Tako ga Levec. Zdaj torej vemo, da vse sloni edino na staroslovenščini ali staropanonsčini ali starobolgarščini (po mnenju drugih). Jaz iz gornjega izvoda popolnem razumem, da se mora pisati: meso zdravih živali, zato, ker tukaj izgovarjamo: živál' in ne: živáv; kakor iz razločka v izgovarjanji: pol (pov) ure hodá, in pa: o pol' (ne: pov) dveh, — sklepam, da gre pisati: pol ure hodá, in o poli dveh; ali na j me tukaj nič ne